

KADINLARIN SERBEST MESLEK SAHİBİ OLMALARININ ÖZEL KREDİLERLE FİNANSMANI: AVRUPA BİRLİĞİ - TÜRKİYE ARASINDA BİR KARŞILAŞTIRMA*

FINANCING THE WOMEN'S SELF EMPLOYMENT WITH PRIVATE CREDITS: A COMPARISON BETWEEN EUROPEAN UNION AND TURKEY

Doç. Dr. Okyay UÇAN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, okyayucan@ohu.edu.tr, Niğde, TÜRKİYE

Doç. Dr. Cemil Serhat AKIN

Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, csakin@mku.edu.tr, Hatay, TÜRKİYE

Yrd. Doç. Dr. Başak Gül AKAR

Çukurova Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, bgakar@cu.edu.tr, Adana, TÜRKİYE

Arş. Gör. İpek TEKİN

Çukurova Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, itekin@cu.edu.tr, Adana, TÜRKİYE

ÖZ

Dünyada kadının sosyal gücünün erkeklere göre daha fazla olduğu bir gerçektir. Buna karşın kadınların işgücündeki payı en gelişmiş ülkelerde bile % 50'ler seviyesinde değildir. Bu çalışma kadınların serbest meslek sahibi olmalarındaki etkenleri hem teorik hem de ampirik bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Ampirik olarak Türkiye ve 27 Avrupa Birliği ülkeleri için 2001-2014 döneminde panel veri yöntemi kullanılarak özel sektör kredileri, gelir düzeyi, işgücüne katılım oranları ve kadınların kendi işine sahip olmaları arasındaki ilişkinin varlığı incelenecektir. İlgili değişkenler arasında güçlü bir ilişki bulunması amaçlanmaktadır. Özel sektör kredilerinin kendi işini kuran kadınların payını düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bunun anlamı pazarda kadın girişimciler erkek girişimciler tarafından domine edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Panel veri analizi, Kadın işgücü, Avrupa Birliği, Türkiye

ABSTRACT

It is reality that the social ability of the woman is more than the man in the world. Nevertheless the share of the labor is not more than 50 percent in the most developed countries too. This study aims to consider both theoretical and empirical sides of the factors of the women's self-employment. In the empirical part it is examined the relationship between private sector credits, income level, labor force participation rate and women's self-employment by using panel data methods for turkey and European Union's countries over the period 2001- 2014. It is expected that there is powerful relation between the variables. It is found that private sector credits lowers the ratio of women's self-employment. This means women entrepreneurs are dominated by the men entrepreneurs in the market.

Keywords: Panel data analysis, Women labor force, European Union, Turkey

* Bu çalışma, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi bilimsel araştırma projeleri birimi tarafından SOB 2015/11 nolu "Kadınların Serbest Meslek Sahibi Olmalarının Özel Kredilerle Finansmanı: Avrupa Birliği - Türkiye Arasında Bir Karşılaştırma" başlıklı proje tarafından finansal olarak desteklenmiş olup yazarlar finansal destek için Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'ne teşekkür etmektedir.

1. GİRİŞ

İşgücü piyasasının makroekonomik rolü ve büyümeye olan katkısı, iktisat literatüründeki konumunu her zaman üst sıralarda tutmayı başarmıştır. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken husus, işgücü piyasasının uğradığı dönüşümdür. İçinde bulunduğumuz dönemde istihdam etme ve edilme konusunda bir rol değişimi söz konusudur. İş hayatına çalışan olarak başlayan biri kendi işini kurarak çalışma hayatına devam edebilir, daha da ötesi doğrudan kendi işini kurarak piyasadaki yerini alabilir. Ancak bu karar alma mekanizmasında pek çok belirleyicinin olması konuyu daha geniş boyutta incelemeyi de zorunlu hale getirmektedir. Ayrıca ilgili faktörlerin kadın ve erkekler üzerinde farklı etki ve sonuçlarının da olması toplumsal cinsiyet ayrımcılığını göz önünde bulundurarak kendi işini kurma konusunu araştırmayı gerektirmektedir.

Mevcut ayrımcılığın sadece sosyal, psikolojik değil ekonomik anlamda da çok ciddi sonuçlara yol açtığı görülmektedir. Bunlardan en önemlisi ise kendi işini kurma safhasında meydana gelen finansman ihtiyacıdır. Bu anlamda girişimci olarak addedebileceğiniz kendi işine sahip olma arzusundaki birey, mali bir kaynak ihtiyacı duymaktadır. Bu problemin en hızlı çözüm yollarından biri de banka kredileridir. Fakat kredilerin finansman ihtiyacının ne kadarını karşılayabildiği üzerinde durulması gereken bir hususu oluştururken, kendi işini kurmak isteyen kişinin cinsiyetinin bu miktarı etkileyip-etkilemediği ise bir diğer araştırma konusunu gündeme getirmektedir (Kneiding and Kritikos, 2013; Boustanifar, 2014; Treichel and Scott, 2006; Feldmann, 2006).

Bunlara ilaveten, gelir durumu, işgücüne katılım oranı, eğitim, yaş, medeni durum gibi pek çok demografik ve sosyo-ekonomik değişkenin de kendi işine sahip olma durumu üzerinde önemli bir yeri vardır. Burada hangi değişken ele alınırsa alınsın konuyu farklı bir boyuta taşıyan nokta ise cinsiyet farklılığı da bu faktörlere eklenince sonuçlardaki gözle görülür çeşitliliktir. Finansman penceresinden bakıldığında, kadınların erkeklere nazaran daha zor mali kaynak erişimine sahip olduğu görülmektedir (Riding and Swift, 1990; Coleman, 2000; Haines et al, 1999; Treichel and Scott, 2006).

Bu çalışmada Avrupa Birliği'ne üye ve Türkiye'yi içeren aday ülkelerde değişkenler arası ilişkiler panel veri analizi ile tahmin edilecektir. Çalışmanın altı bölümden oluşturulması planlanmaktadır. İlk bölümde teorik açıklamalar ve altyapı bilgisi verilecektir. İkinci bölümde, serbest meslek sahibi olmanın önemi açıklanacaktır. Üçüncü bölümde literatür çalışmasına yer verilecektir. Dördüncü bölümde ise çalışmada kullanılacak veri seti ve yöntem üzerinde durulacaktır. Beşinci bölümde ampirik sonuçlara yer verilecek iken son olarak çalışma sonuç bölümü ile tamamlanacaktır.

2. SERBEST MESLEK SAHİBİ OLMANIN ÖNEMİ

Serbest meslek sahibi olma *motivasyonu* genellikle bir girişim ortamında "bir insanı harekete geçiren, bir davranışı diğerine tercih ettirenin ne olduğu, farklı insanların aynı güdülere uyarıcıya neden farklı tepki verdikleri" ile ifade edilmektedir (Carsrud ve Brannback, 2011). Krueger vd. (2000) serbest meslek sahibi olma motivasyonunun, bireylerin girişim davranışına verdikleri değer ölçüsü ve bireylerin girişimci olma ihtimalinin çekiciliği ile -diğer bir deyişle *çekiciliğine inanma* (desirability belief), ve hedef davranış olarak girişimi başarılı bir şekilde gerçekleştirebileceklerine inanç düzeyi ile yani *yapılabilirlik inancı* (feasibility belief) ile ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Girişimciler, hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla piyasa imkanlarını değerlendirebilen, bir yandan da belirsizlik altında kişisel ve profesyonel risklerle karşılaşan bireylerdir. Büyük şirketler istihdam yaratıp inovatif faaliyetler sağlarken, serbest meslek sahibi olunması da istihdam yaratma ve ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Diğer yandan, bir ülkenin sosyal normları ve algıları girişim ruhunu cesaretlendirebilir veya bastırabilir. ABD'de bir kişinin kendi işinin patronu olması, sosyal olarak kabul edilir olmasının yanında teşvik edilmekte ve; prestij, güç ve para ile birlikte anılmaktadır (Constant, 2009).

Son 20-30 yıldır serbest meslek sahipliği, işgücü piyasasındaki tercihlere ilişkin merkezi öneme sahip bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Serbest meslek sahibi olmak yalnızca ücret sektöründe birkaç iş imkanına sahip olan veya aynı niteliklere sahip olduklarına göre daha az kazanan bireyler için cazip bir çözüm değil, aynı zamanda farklı bir kariyer yolu çizmek isteyen dinamik bireyler için de uygun bir seçenektir (Simoes vd., 2016). Girişimcilik ve ekonomik gelişme arasındaki ilişkinin yanında girişimciliğin, yeni firmaların inovatif faaliyetlere girişmelerini, bilgi yayılımının teşvikini ve ekonomik büyümeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Geniş anlamda, kendi girişimini kurma; istihdam yaratma, piyasa etkinliğini sağlama ve birçok insanın yoksulluğunu ortadan kaldırması bağlamında imkânlar sağlamaktadır (Alvarez ve Sinde-Cantorna, 2014; Hetschko, 2016). Refah yükünü azaltarak iktisadi ve sosyal anlamda birçok gelişme meydana getirmektedir (Constant, 2009).

Makro ekonomik perspektiften çıkılarak mikro perspektiften bakıldığında, serbest meslek sahibi olmanın öznel iyi oluşla ilişkisini inceleyen çalışmaların bazıları, serbest meslek sahibi insanların mesleki tatmin düzeylerinin ve mutluluk düzeylerinin daha esnek çalışma şartları, mesleki otonomi bağlamında daha yüksek olduğunu göstermiştir (Blanchflower ve Oswald, 1998; Hundley, 2001; Kawaguchi, 2008; Binder ve Coad, 2013 gibi). Daha uzun çalışma saatleri, kazançlarda yüksek volatilité ve daha az kazanca rağmen, bazı insanlar serbest meslek sahibi olmayı başka birine bağlı olarak çalışmaya tercih etmektedirler (Crum ve Chen, 2015).

Serbest meslek sahibi olmada cinsiyetin rolü de önemli olabilmektedir. Nitekim kadınların ve erkeklerin serbest meslek sahibi olmalarında ortak etmenlerin yanında, farklı faktörler de etkili olabilmektedir. Ayrıca serbest meslek sahibi olmada sosyal, çevresel ve ekonomik faktörlerin etkisi de ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Kadınların serbest meslek sahibi olmalarında özel kredilerin, gelir düzeyinin ve işgücüne katılımın etkilerini temel alan bu çalışmada ilk olarak serbest meslek sahibi olmada ve özel olarak kredilere erişimde cinsiyetin rolüne değinilecektir.

2.1. Serbest Meslek Sahibi Olmada Cinsiyetin Rolü

Kadın ve erkeklerin serbest meslek sahibi olmalarında belirleyici faktörler farklılık gösterebilmektedir. Zira kadının iş hayatında yer alması bilhassa gelişmekte olan ülkelerde erkeklerden çok sonra gerçekleştiğinden, kadının geleneksel sorumluluklarından tam anlamıyla kopması mümkün olmamaktadır. Bunun yanında bazı dışsal etmenler de kadının serbest meslek sahibi olmasında erkeklerden ayrı olarak belirleyici olabilmektedir. Dolayısıyla kadının kendi işini kurmasında erkeğe göre farklı durumlar etkili olabilmektedir.

Dünya genelinde kadın girişimciler tarafından bağımsız olarak sahip olunan firma sayısı giderek artmaktadır. İş kadınları "cinsiyet sınırı" oluşturmakta, bu da ek iş alanı yaratmakta, satışlar artarak yatırımcılar açısından cazip hale gelmektedir. ABD'de kadınların sahip oldukları girişimler "ekonominin yeni yüzü" olarak görülmekte, kadınlar finansal kurumların önemli müşteri tabanı haline gelmektedirler. Erkek girişimcilerin sayısının daha fazla olmasına rağmen, 6.5 milyon Amerikan şirketi kadınlara aittir. Benzer şekilde Almanya'da halen erkeklerin girişimleri ön plandayken, yöneticilerin %30'unu kadınlar oluşturmaktadır. Başlangıç sermayesinin kadınların önündeki temel engel olması nedeniyle, hükümet kadınlara ait işletmelerin artması amacıyla bir fonlama yasası çıkarmıştır (Constant, 2009). Kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılımı gelişmekte olan ülkelerde oldukça düşüktür. Çalışma kapsamında ele alınan Türkiye'de kadın girişimcilerin az olması büyük oranda kadınların işgücüne katılımının erkeklere oranla düşük olmasıyla bağlantılıdır. İş-aile uzlaşma mekanizmalarının zayıflığı ve cinsiyet rolleri Türkiye'deki kadınların önündeki en büyük engellerden olup, arz yönlü darboğazlar yaratmaktadır (İlkaracan ve Acar, 2007; Karadeniz ve Yılmaz, 2009).

Bazı bulgular kadınların serbest meslek sahibi olmalarında çocuk sahibi olup olmamaları, aile içi sorumlulukların yönetimi gibi faktörleri temel belirleyici olarak gösterirken, erkeklerin amacını ise birincil gelir kaynağı elde etmek olarak ifade etmektedir (Hundley, 2000; Fairlie ve Robb, 2009). Serbest meslek sahibi olmak, özellikle kadınlar açısından, aile ve ev içi sorumluluklarıyla beraber

kariyer imkanı sunması anlamında esneklik sağlamaktadır. Ayrıca evden çalışma veya eve yakın çalışabilme imkanları da kadınlar için büyük uygunluk sağlamaktadır. Literatürde erkeklerin egemen olduğu sektörlerde kadınların ilerlemesine olanak sağlamayan soyut bir engel olarak ifade edilen "cam tavan" etkisinden ve istenmeyen şirket kültüründen kurtulmanın yolu olarak görülmektedir. Yine de uzun çalışma saatleri açısından kadınlar için olumsuz bir yönü bulunabilmektedir (Constant, 2009).

Still ve Walker (2006) ise Avustralyalı kadınların serbest meslek sahibi olma sebeplerini en yüksek orandan en düşük orana doğru şu şekilde sıralamaktadır: Bağımsızlık ve esneklik, yaratıcı olabilmek adına daha fazla imkânın olması, başka birisi adına çalışmanın yorucu olması, geçinmek, piyasadaki boşluk, kar elde etmek, daha fazla kazanmak, yaşanan bölgedeki hizmet ihtiyacını karşılamak, evde çocuklarıyla veya bakıma muhtaç yakınlarıyla vakit geçirmek, bir iş bulamamış olmak.

Kadınların ve erkeklerin serbest meslek sahipliğinde geçirdikleri süre de farklılaşmaktadır. Rybczynski (2015) Kanada'da kadınlar açısından bunun temel belirleyicisinin çocuk sayısı olduğunu, çocuk sayısı arttıkça iş yapma süresinin kısaldığını, erkekler açısından ise çocuk sayısının serbest meslek sahibi erkeklerde süreyi arttırdığını ifade etmektedir. Öncesinde işgücüne katılmamış olmak kadınlarda serbest mesleğin yürütülmesindeki başarısızlığı arttırırken, erkeklerde arttırmamaktadır. Ayrıca kişisel serveti olan kadınların işi bırakma yüzdesi olmayanlara göre daha düşüktür. Bu durum likidite kısıtının etkisini göstermektedir.

Kadınların risk almaktan kaçınma veya kredi kısıtı (likidite kısıtı) nedeniyle serbest meslek sahibi olmaktan kaçınmaları söz konusu olabilmektedir. Rybczynski (2015) kadınların kendi kendine finansman sağlama imkânları olsa dahi krediye erişim imkanlarının artmasının kredi kullanımını arttırdığını vurgulamaktadır. Sosyal yardım ve mikrokredi uygulamaları da hem finansal kısıtları azaltma, hem de kadınların dışsal finansman anlamında daha güvende hissetmeleri açısından önemlidir.

2.2. Sosyal, Çevresel ve Ekonomik Faktörlerin Etkisi

Bireylerin kendi işlerini kurmalarında kişilik faktörlerinin yanı sıra sosyal çevreye ilişkin faktörlerinde etkili olduğu ileri sürülmektedir (Naffziger, 1995: 21-50). Bireylerin kişilik oluşumunun daha çok çevresel faktörler ile şekillendiği düşünülürse sosyal ve ekonomik çevreye ilişkin faktörlerin önemi daha da iyi anlaşılır. Thomas'a göre sosyal ve ekonomik çevreye ilişkin unsurlar bireylerin geleceğe yönelik olarak alacakları stratejik pozisyonları etkilemektedir (Thomas, 1999: 258; Thomas, 2000: 198). Çevresel yaklaşım olarak da adlandırılan bu yaklaşıma göre, bireylerin sosyal ve ekonomik kararlarında çevresel koşullar belirleyici olmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında çevresel koşullar kendi yapısı ve doğası itibarıyla, yeni bir iş kurma girişimini destekleyebilir veya engelleyebilir.

Çevresel koşullar girişimcinin faaliyet gösterdiği çevrede, fırsatlar veya tehditler oluşturabilmektedir (Lee ve Peterson, 2000: 402-403). Geçmişten günümüze kadar öğrenim ya da taklit yoluyla aktarılan davranış kalıpları toplumsal kültürü oluşturmada ve bu kültür girişimcilerin, yöneticilerin, çalışanların tutum ve davranışları üzerinde çok önemli bir etkiye sahip olmaktadır (Mueller ve Thomas, 2000: 58). İçinde yaşadığı toplumun egemen kültür değerlerinin taşıyıcısı konumunda olan bireyin girişimci özellikler ile donatılması girişimci faaliyetlere yönelmesini sağlamaktadır (Arıkan, 2004: 249).

Bygrave ve Minniti (2000: 27), Granovetter (1978)'in toplu davranışları açıklamak için oluşturdukları modelde, sosyal faaliyetlere yönelimi, toplumda bu faaliyetleri gerçekleştiren kişi sayısı ile açıklamaya çalışmıştır. Bu modele göre bireylerin sosyal bir faaliyette bulunma arzusu benzer faaliyette bulunan kişi sayısı ile değişmektedir. Örneğin yenilikçi ve girişimci birey sayısının çok olduğu toplumlarda girişimci faaliyetlere yönelim daha hızlı ve çok sayıda olmaktadır. Bu

yaklaşımına göre bireyin girişimci faaliyetlerinin belirleyicisi bireysel istek ve arzuları değil çevresindeki bireylerin yeni bir iş kurmaya bakış açısıdır.

Girişimci faaliyetleri etkileyen bir diğer önemli unsur belirsizlik olgusudur. Güvenin tesis edildiği ve bu sayede belirsizliğin azaldığı ortamlar girişimci faaliyetler için uygun zemin hazırlamaktadır. Belirsizliğin azaltılması ise sosyal ve ekonomik çevreye ilişkin kuralların açık bir şekilde tanımlanması ile gerçekleşmektedir. Literatürde sosyal hayatı düzenleyen bu kurallar bütünü kurumlar olarak adlandırılmaktadır. North'un ifadesi ile hayat oyununa ilişkin kurallar olarak tanımlanan kurumlar, bireylerin toplum içerisindeki davranışlarını biçimlendirerek belirsizlikleri azaltmaktadır (North,1991). Gerek ekonomik gerekse sosyal çevreye ilişkin kurumlar, bireylerin izleyecekleri yol haritalarını oluşturmada belirsizlikleri ortadan kaldırarak güven ortamı oluşturmaktadır. Oluşan bu güven ortamı ise girişimci faaliyetleri destekleyerek bireyleri iş kurmaya teşvik etmektedir.

Bireylerin davranışlarını şekillendiren kurumlar geçmişten günümüze kadar aktarım mekanizması ile gelmekte ve zaman içerisinde evrilmektedir. Aktarılan bu davranış kalıpları girişimcilik ruhunu barındırması gelecek nesillerinde üretken nesiller olması sonucunu doğurmaktadır.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Bu bölümde serbest meslek sahibi olmanın ve özelde kadınların sahip olduğu serbest mesleklerin finansmanının literatürde nasıl yer aldığı incelenmeye çalışılacaktır. Konu ve ampirik uygulama Avrupa Birliği ve Türkiye verileri üzerine yoğunlaşmış olsa da bu bölümde dünya örnekleri de yer alacaktır.

Yazar	Yöntem, Ülkeler ve Veriler	Konu ve/veya Sonuç
Hughes (1999)	Kanada İşgücü Piyasası	1970lerde Kanada'da yeni işlerin %25'i 1990larda ise %75'i serbest meslek olarak kayda geçmiştir. Çalışma işçiler ve işverenler bağlamında kadın erkek ayrımı üzerinde durmaktadır.
Hundley (2001)	1977-1997-(1989-1996) US 4618 kişi	Analiz sonuçlarına göre kendi işine sahip olma esnekliği, yetenekleri kullanmayı ve daha yüksek güvenlik sağladığı için daha tatmin edicidir.
Fehrenbach ve Ulbrich (2002)	1995 ve 2000 Almanya Yatay Kesit	Kadınların kendi işine sahip olmalarında erkeklere göre sosyo-ekonomik olarak farklılıklar vardır.
Georgellis ve Wall (2004)	1984-1997 Almanya Tobit Modeli	Erkeklerin ücret farklılaşmasına daha tepkili olduğunu bulmuşlardır. Babanın kendi işine sahip olması ve kişinin kendi işine sahip olma olasılığı erkek için daha baskındır.
Pernilla ve Eskil (2008)	1998-1999-2002 İsveç Panel Veri	Cinsiyet farklılığının kendi işine sahip olmadaki önemi üzerinde durulmaktadır.
Karadeniz ve Yılmaz (2009)	2006 Türkiye 2417 Kişi	Yazarların bulduğu sonuçlara göre, Türkiye ekonomisinde kadınların ve gençlerin girişimcilik faaliyetlerine katılım oranlarının ve girişimciliğin dinamizm seviyesinin düşüktür.
Livanos (2009)	2000-2004 Yunanistan ve İngiltere Logit Model	Kendi işine sahip olmanın en yüksek oranlarda olduğu Avrupa Birliği içindeki Yunanistan olduğu üzerinde durulmaktadır. Ayrıca kendi işine sahip olmanın belirleyicilerinin neler olabileceği tartışılmaktadır.
Özdemir ve Karadeniz (2011)	(2006-2008)-2010 Türkiye 9601 Kişi	Yazarlar bireylerin demografik özelliklerinin Türkiye'deki girişimcilik faaliyetleri üzerine etkilerini incelemişlerdir. Beklentilerin tersine bir ilişki tespit edememişlerdir.
Khaire (2011)	Literatür çalışması	Makalede, kadın girişimcilerin ekonomiye yaptıkları katkılar değerlendirilmiştir.
Craig vd. (2012)	2023 kişiye yapılan anket çalışması	Kadınların daha çok çocuk bakımı için kendi işine sahip olmayı seçerken erkeklerin iş tipini önemsemedikleri vurgulanmıştır.
Fairlie ve Marion (2012)	1990-2006 Amerika Nüfus Anketi	Kadınların sahip olduğu firmaların piyasa açısından pozitif giriş etkisi ve sürekliliği arttırdığı tartışılmaktadır.
Lechmann ve Schnabel (2012)	2000 Almanya 20.000 kişi	Sonuçlara göre, cinsiyete bağlı kazanç aralığının kendi işine sahip olmada ücretli çalışmaya göre çok daha fazla olduğu yönündedir.

Roche (2014)	1993-2012 Amerika Nüfus Anketi	2012 yılında toplam kendi işine sahip olanların üçte birini oluşturan kadınlar resesyonları olumlu yönde etkilemişlerdir. Eğitim ve kazanç anlamında da yükseliş göstermişlerdir.
Rybczynski (2015)	1993-1998 Kanada Panel Veri	Erkekler için kişisel servetin varlığı kendi işine sahip olmaktan çıkmayı desteklemezken, kadınlar için bu durum böyle değildir.
Johansen (2016)	Norveç 1160 Lise Öğrencisi	16-18 yaşındaki gençlerin küçük şirketlere katılımlarıyla ileride kendi şlerini kurma yetisi kazanmalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1999- 2016 yılları arası verilen literatür incelendiğinde kendi işine sahip olma, kadınların erkeklere göre dünyanın birçok ülkesinde farklı meziyetlere sahip olmaları neticesinde pozitif giriş etkisi ve sürekliliği artırdığı noktasında önem kazanmaktadır.

4. AMPİRİK YÖNTEM VE TEORİK MODEL

Bu bölümde çalışmada yapılacak olan ampirik yöntem ve teorik model hakkında bilgi verilecektir. İlk kısımda incelenilen dönem ve ülke grubu düşünüldüğünde hem zaman serisi hem de yatay kesit kapsandığı için panel veri analizi uygulanacaktır. Dengeli ve dengesiz panel olarak iki şekilde kabul edilen panel veri analizi bu çalışmada gözlem sayısı farklı yatay kesit olmadığından dengeli panel veri olarak analize dâhil edilecektir. Bu çerçevede ülkelerin verilerinin özelliklerine göre bireysellik ve heterojenlikten uzak olarak tüm ülkeler aynıymış gibi düşünülen havuzlanmış mı, başlangıç parametresinin tüm ülkeler için farklı olabileceği fakat zamanla değişmeyen sabit etkiler modeli mi yoksa bütün ülkeler için ortak ortalama bir başlangıç parametresi öngören rassal etkiler modelinin mi seçileceği belirlenecektir. İkinci kısımda ise teorik model hakkında bilgi verilecektir.

4.1. Panel Veri Analizi

Panel veri bireylere, firmalara ya da ülkelere ait verilerin belli bir zaman dönemi için bir araya getirilmesidir. Bu nedenle değişkenler arasında daha az çoklu doğrusallık, daha yüksek serbestlik derecesi ve sonuçta daha fazla etkin veri seti sağlamaktadır. Panel veri modellerinde klasik regresyon modellerinde olduğu gibi eşitliğin sağ tarafında bir bağımlı değişken ve sol tarafında bağımlı değişkeni etkilemesi muhtemel bağımsız değişkenler yer almaktadır. Modelde yer alan değişkenler hem zamana göre hem de birimlere(ülkelere, bölgelere, kişilere, vs.) göre değiştiğinden farklı iki indis kullanılarak aşağıdaki Denklem (1) şeklinde oluşturulur.

$$Y_{i,t}=a_{i,t}+b_{i,t}X_{i,t}+e_{i,t} \quad (1)$$

Dördüncü bölümün başında bahsedilen havuzlanmış, sabit ve rassal etkiler modellerinin ayrıntıları bu kısımda incelenecektir.

4.1.1.Havuzlanmış(Pooled), Sabit(Fixed) ve Rassal(Random) Etkiler Modelleri

Temelde üç tip panel veri analizi vardır. Bunlar havuzlanmış, sabit etkiler ve rassal etkiler modelleridir. Öncelikle havuzlanmış panel veri ile başlayalım. Sıradan en küçük kareler uygulamasını içeren havuzlanmış modelleme yaklaşımı regresyon modellerini tahmin etmek için kullanılan her birimin(birey, şirket, ülke, vs.) aynı eğim ve katsayıya sahip olduğunu varsayan en basit yöntemdir. Bundan dolayı, sabit başlangıç parametresi değeri ve her yatay kesit veri için aynı anlama gelen veri olan yatay veri üretilen panel regresyon sonuçlarının her birim için geçerli olacağı anlamına gelebilir. Bu yaklaşımda bireysel boyut ve zamana dikkat edilmemektedir. Firmalar arasında farklı zaman diliminde verilerin aynı davranışı sürdürdükleri varsayılmaktadır (Soebyakto vd., 2015). İkinci olarak sabit etkiler modeli ele alınırsa modelin katsayılarının birimlere, zamana veya birimlere ve zamana göre değişim gösterdiği görülmektedir. Bu modeller hem zamana hem birimlere göre değişimi belirlemek için kurulmuşsa iki faktörlü sabit etkiler modeli denirken, sadece birisinin etkisini incelemek için kurulmuşsa tek faktörlü sabit etkiler modeli ismini almaktadır. Verilerdeki muhtemel değişim tüm katsayıları etkileyebilse de sabit etkiler modelinde eğim katsayısı etkilenmezken başlangıç parametresi olarak da isimlendirilen sabit yani otonom değer etkilenir. Son olarak rassal etkiler modelinde, sabit etkiler modelinin tersine birim ve zaman etkileri hata teriminin bileşeni olarak modele dâhil edilirler(Baltagi, 2008).

4.1.2. Breusch&Pagan LM Testi

Breusch-Pagan Lagrange Çarpanı testi(LM Testi), panel veri modellerinin tahmininde kullanılan havuzlanmış modeli, sabit etkiler modeli ve rassal etkiler modellerinden hangisinin kullanılacağına belirlenmesine yönelik yapılan istatistiksel testtir. Rassal etkiler modeli ile havuzlanmış model arasında seçim yapılabilmesini sağlayan LM testi ile birim etkilerin varyansının sıfır olması durumu yani rassal etkinin havuzlanmış model ile çözümlenemeyeceği sınırlanmıştır (Çakır ve Küçük Kaplan, 2012).

4.1.3. Hausmann Testi

Sabit veya rassal etkiler kullanılması konusunda bir ön bilgi var ise uyulmalıdır. Diğer taraftan, incelenen örnekte zaman periyodu düşük, birim sayısı fazla ise sabit etkiler modeli tercih edilmemelidir. Çünkü bu durumda serbestlik derecesi sorunu ortaya çıkabilir. Bu nedenle rassal etkiler modeli seçilmelidir. Fakat buna benzer zorunluluklar yoksa model tercihi için Hausman(1978) Modeli kullanılmalıdır. Sabit etkiler ile rassal etkiler modelinin hangisinin daha etkin olduğunu belirleyen Hausman testi rassal etkiler tahmincisinin sabit etkiler tahmincisinin daha etkin ve tutarlı olduğunu ileri süren sıfır(boş) hipotezi ile sabit etkiler tahmincisinin rassal etkiler tahmincisinin daha etkin olduğunu ileri süren alternatif bir hipotez bulunmaktadır. İstatistiksel olarak Hausman test istatistiği, k serbestlik dereceli ki-kare'nin dağılımını izlemektedir. Model seçiminde Hausman test istatistiğinin değeri kritik değerden yüksek ise sabit etkiler modelinin geçerli olduğunu gösterirken, Hausman test istatistiğinin değeri kritik değerden küçük ise rassal etki modelinin tercih edilmesinin uygun olduğunu göstermektedir (Çakır ve Küçük Kaplan, 2012).

4.2. Teorik Model

Tablo 1: Model, Değişkenlerin İçeriği ve Kaynakları

Model	$SEMP_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 \text{Log}(GDPPC_{i,t}) + \beta_2 \text{CRED}_{i,t} + \beta_3 \text{LFP}_{i,t} + \varepsilon_i$		
Kodu	Adı	Kaynağı	Beklenen İşaretler
SEMP	Kendi işini kuran kadınların yüzdesi (istihdam edilen kadın nüfusun içindeki pay)	WDI ^a	
GDPPC	Kişi başına GSYİH (sabit fiyatlarla, 2005 US\$)	WDI ^a	+
CRED	Özel sektöre yönelik yurtiçi kredilerin (GSYİH payı)	WDI ^a	+
LFP	Kadınların işgücüne katılım oranı (15 yaş üzeri kadın nüfusun içerisindeki pay)	WDI ^a	+

^aDünya Bankası Dünya Kalkınma Göstergeleri:

<http://databank.worldbank.org/data/views/variable>

[Selection/selectvariables.aspx?source=world-development-indicators](http://databank.worldbank.org/data/views/variable)

Çalışmada kullanılacak olan model değişkenlerin isimleri ve veri kaynakları Tablo 1'de yer almaktadır. Kendi işini kuran kadınların yüzdesi bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Bağımsız değişkenler ise kişi başına düşen GSYİH, özel sektöre yönelik yurtiçi kredilerin GSYİH içindeki payı ve kadınların işgücüne katılım oranı olarak belirlenmiştir. Hem yatay kesit hem de zaman serisini içeren çalışmada literatürde incelenen çalışmalar ışığında değişkenler tek bir model etrafında toplanmıştır.

5. AMPİRİK BULGULAR

Bu bölümde dördüncü bölümde bahsi geçen modellerden hangisinin ele aldığımız veri seti için uygun olduğu araştırılacaktır. Bu çerçevede ilk olarak Hausman Testi modelin rassal etkiler mi yoksa sabit etkiler mi içerdiğini test ederken, Breusch&Pagan LM Testi havuzlanmış mı yoksa rassal etkiler modeli mi olduğunu test eder. Sabit etkiler F Testi ise havuzlanmış mı yoksa sabit etkiler modeli mi olduğunu anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu üç testin farklı varyasyonları ile doğru modellerin tespiti yapılmıştır.

5.1. Veri Seti

2001 – 2014 yılları arası 27 Avrupa Birliği üyesi ülke(Lüksemburg, Danimarka, İsveç, Hollanda, Avusturya, Finlandiya, İrlanda, Belçika, Almanya, Fransa, İzlanda, İngiltere, İtalya, İspanya, Kıbrıs, Yunanistan, Slovenya, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Estonya, Macaristan, Hırvatistan, Polonya, Litvanya, Letonya, Bulgaristan) ve Türkiye verileri kullanılarak panel veri analizi yapılmıştır.

5.2. Uygulama Sonuçları

Çalışmamızda farklı ülke grupları için elde edilen sonuçlar değerlendirilecektir. Bu kapsamda AB27, AB27+TR, düşük gelir grubu(kişi başına düşen gelirin 20.000 Dolar ve altı olan ülkeler: Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Estonya, Macaristan, Hırvatistan, Polonya, Litvanya, Letonya ve Bulgaristan), yüksek gelir grubu(kişi başına düşen gelirin 20.000 Dolar üstü olan ülkeler: Lüksemburg, Danimarka, İsveç, Hollanda, Avusturya, Finlandiya, İrlanda, Belçika, Almanya, Fransa, İzlanda, İngiltere, İtalya, İspanya, Kıbrıs, Yunanistan, Slovenya, Portekiz), düşük gelir grubu AB ve Türkiye olmak üzere beş kategoride modeller incelenmiştir.

Model 1: AB27 Ülkeleri

<i>Hausman Testi</i>				
Ki-Kare İstatistiği	7.5046			
Olasılık Değeri	0.0574			
<i>Rassal Etkiler İçin Lagrange Çarpanı Testi</i>				
Breusch-Pagan İst. (Zaman&Yatay Kesit)	1901.738			
Olasılık Değeri	0.0000			
<i>Testler Sonucunda Tahmin Edilen Model</i>				
Bağımlı Değişken: SEMP				
Metot: Panel EGLS (Yatay Kesit Rassal Etkiler)				
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Std. Hata	T -istatistiği	Olasılık
LFP	-0.134	0.049	-2.689	0.0075
LOG(GDPPC)	-2.564	0.744	-3.443	0.0006
CRED	-0.015	0.003	-4.015	0.0001
C	46.456	7.527	6.171	0.0000

Model 1 için Hausman ve Lagrange çarpanı Testi sonucuna göre yatay kesit rassal etkiler modelinin uygun olduğuna karar verilmiştir. AB 27 ülkeleri için tahmin edilen model sonucunda olasılık değerlerinin 0.05'den küçük olması nedeniyle katsayılar % 5 anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre AB 27 ülkeleri için LFP'deki 1 birimlik artış SEMP bağımlı değişkenini 0.134 birim azaltmaktadır. LOGGDPPC değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde % 2.56 kadarlık bir azalışa neden olmaktadır. Ayrıca CRED değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde 0.015 birimlik bir azalışa sebep olmuştur.

Model 2: AB27 Ülkeleri & Türkiye

<i>Hausman Testi</i>				
Ki-Kare İstatistiği	21.773			
Olasılık Değeri	0.0001			
<i>Sabit Etkiler İçin F Testi</i>				
Yatay Kesit F İstatistiği	317.002			
Olasılık Değeri	0.0001			
<i>Testler Sonucunda Tahmin Edilen Model</i>				
Bağımlı Değişken: SEMP				
Metot: Panel EGLS (Yatay Kesit Sabit Etkiler)				
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Std. Hata	T -istatistiği	Olasılık
LFP	-0.134	0.025	-5.184	0.0000
LOG(GDPPC)	-3.747	0.561	-6.676	0.0000
CRED	-0.010	0.002	-4.529	0.0000
C	59.251	5.386	11.000	0.0000

Model 2 için Hausman ve Sabit Etkiler F testi sonucuna göre yatay kesit sabit etkiler modelinin uygun olduğuna karar verilmiştir. AB 27 ülkeleri ile Türkiye verileri için tahmin edilen model sonucunda olasılık değerlerinin 0.05'den küçük olması nedeniyle katsayılar % 5 anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Türkiye'nin eklenmesi kişi başına milli gelirin katsayısını - 3.74'e çıkararak etkisini göstermiştir. Buna göre AB 27 ülkeleri için LFP'deki 1 birimlik artış SEMP bağımlı değişkenini 0.134 birim azaltmaktadır. LOGGDPPC değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde % 3.74 kadarlık bir azalışa neden olmaktadır. Ayrıca CRED değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde 0.010 birimlik bir azalışa sebep olmuştur.

Model 3: AB Düşük Gelir Grubu Ülkeleri

<i>Hausman Testi</i>				
Ki-Kare İstatistiği		1.2118		
Olasılık Değeri		0.7502		
<i>Rassal Etkiler İçin Lagrange Çarpanı Testi</i>				
Breusch-Pagan İst. (Zaman&Yatay Kesit)		546.4422		
Olasılık Değeri		0.0000		
<i>Testler Sonucunda Tahmin Edilen Model</i>				
Bağımlı Değişken: SEMP				
Metot: Panel EGLS (Yatay Kesit Rassal Etkiler)				
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Std. Hata	T -istatistiği	Olasılık
LFP	-0.216	0.102	-2.122	0.0359
LOG(GDPPC)	-1.815	0.833	-2.177	0.0314
CRED	-0.039	0.010	-3.710	0.0003
C	41.801	9.939	4.2054	0.0001

Model 3 için Hausman ve Lagrange çarpanı Testi sonucuna göre yatay kesit rassal etkiler modelinin uygun olduğuna karar verilmiştir. AB düşük gelir grubu ülkeleri için tahmin edilen model sonucunda olasılık değerlerinin 0.05'den küçük olması nedeniyle katsayılar % 5 anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre AB içindeki düşük gelir seviyesindeki ülkeler için LFP'deki 1 birimlik artış SEMP bağımlı değişkenini 0.216 birim azaltmaktadır. LOGGDPPC değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde % 1.815 kadarlık bir azalışa neden olmaktadır. Ayrıca CRED değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde 0.039 birimlik bir azalışa sebep olmuştur.

Model 4: AB Yüksek Gelir Grubu Ülkeleri

<i>Hausman Testi</i>				
Ki-Kare İstatistiği		17.934		
Olasılık Değeri		0.0005		
<i>Sabit Etkiler İçin F Testi</i>				
Yatay Kesit F İstatistiği		287.332		
Olasılık Değeri		0.0000		
<i>Testler Sonucunda Tahmin Edilen Model</i>				
Bağımlı Değişken: SEMP				
Metot: Panel EGLS (Yatay Kesit Sabit Etkiler)				
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Std. Hata	T -istatistiği	Olasılık
LFP	-0.174	0.023	-7.569	0.0000
LOG(GDPPC)	1.574	0.919	1.712	0.0881
CRED	-0.006	0.002	-3.116	0.0021
C	5.162	9.456	0.545	0.5856

Model 4 için Hausman ve Sabit Etkiler F testi sonucuna göre yatay kesit sabit etkiler modelinin uygun olduğuna karar verilmiştir. AB yüksek gelir grubu ülkeleri için tahmin edilen model sonucunda GDPPC haricinde olasılık değerlerinin 0.05'den küçük olması nedeniyle katsayılar % 5 anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. GDPPC ise %10 anlamlılık seviyesinde istatistikselsel olarak anlamlıdır. İlk 3 modelden farklı olarak LOGGDPPC katsayısının pozitif çıkmış olması bu modelin ayırt edici özelliğidir. AB yüksek gelir grubu ülkeler için LFP'deki 1 birimlik artış SEMP bağımlı değişkenini 0.174 birim azaltmaktadır. GDPPC değişkenindeki 1 birimlik artış

% 10 anlamlılık seviyesinde SEMP değişkeninde % 1.57 kadarlık bir artışa neden olmaktadır. Ayrıca CRED değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde 0.006 birimlik bir azalışa sebep olmuştur.

Model 5: AB Düşük Gelir Grubu Ülkeleri & TR

<i>Hausman Testi</i>				
Ki-Kare İstatistiği	-----			
Olasılık Değeri	-----			
<i>Rassal Etkiler İçin Lagrange Çarpanı Testi</i>				
Breusch-Pagan İst. (Zaman&Yatay Kesit)	483.5858			
Olasılık Değeri	0.0000			
<i>Testler Sonucunda Tahmin Edilen Model</i>				
Bağımlı Değişken: SEMP				
Metot: Panel EGLS (Yatay Kesit Rassal Etkiler)				
Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Std. Hata	T -istatistiği	Olasılık
LFP	-0.393	0.114	-3.430	0.0008
LOG(GDPPC)	-2.609	1.376	-1.895	0.0602
CRED	-0.069	0.021	-3.292	0.0013
C	62.375	12.97	4.808	0.0000

Model 5 için Hausman testi bir sonuç vermemiştir. Lagrange çarpanı testi sonucunda Breusch Pagan istatistiği olasılık değeri 0.000 olduğu için uygun olanın rassal etkiler modeli olduğuna karar verilmiştir. AB düşük gelir grubu ülkeleri ve Türkiye için tahmin edilen model sonucunda GDPPC dışında olasılık değerlerinin 0.05'den küçük olması nedeniyle katsayılar % 5 anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. LOGGDPPC değişkeninin katsayısı ise %10 anlamlılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre AB içindeki düşük gelir seviyesindeki ülkeler ve Türkiye için LFP'deki 1 birimlik artış SEMP bağımlı değişkenini 0.393 birim azaltmaktadır. LOGGDPPC değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde % 2.609 kadarlık bir azalışa neden olmaktadır. Ayrıca CRED değişkenindeki 1 birimlik artış SEMP değişkeninde 0.069 birimlik bir azalışa sebep olmuştur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

İstihdam mikro ve makroekonomi zincirinin en güçlü halkalarından biridir. Ekonomide itici güç olduğu düşüncesi her geçen gün daha da artmaktadır. İstihdamın birçok belirleyicisi olduğu bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi kişilerin kendi işlerini kurmalarıdır. Bu değişkenin göz önüne alınması ise finansman boyutunu akla getirmektedir. Girişimciliğin finansmanı sağlandığı ve üretime başlanıldığı düşünüldüğünde ekonomik büyüme üzerindeki etkisi önem kazanmaktadır. Başarı ve başarısızlık arasındaki değiş tokuş işletmenin büyüklüğü yani risk yapısı ile şekillenmektedir. Büyük işletmeler yani nispeten riski az olanlar pazarda daha uzun süre ayakta kalabilmektedirler. Alınabilecek krediler bu anlamda riski daha az olan işletmeler doğru kaymaktadır. Kendi işine sahip olmayı etkileyen kredinin elde edilebilirliği yanında iş sahibinin gelir durumu, eğitimi, yaşı ve cinsiyeti de önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada konu kadın girişimciler yönü ile alınıp Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasında uygulanan modeller çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır. AB 27 ülkeleri ve AB 27'ye Türkiye eklendiğinde yapılan analizler karşılaştırıldığında kadınların işgücüne katılım oranlarındaki bir birimlik artışın her iki durumda da değişmeden kendi işini kuran kadınların payını 0.134 birim azalttığı görülmektedir. Kişi başına gelirdeki bir birimlik artış ise AB 27 ülkeleri için kendi işini kuran kadınların payını % 2.56 kadar azaltırken Türkiye eklendiğinde bu etki %3.74 kadar azaltmaktadır.

AB düşük gelir gurubu ile bu gruba Türkiye eklendiğinde yapılan analizler karşılaştırıldığında kadınların işgücüne katılım oranlarındaki bir birimlik artış AB ülkeleri için kendi işini kuran kadınların payını 0.216 birim azaltırken Türkiye verileri eklendiğinde bu sayı 0.393 birim(azaltıyor şeklinde) olmaktadır. Kişi başına gelirdeki bir birimlik artış ise AB ülkeleri için kendi işini kuran

kadınların payını % 1.815 azaltırken Türkiye eklendiğinde bu rakam %2.609 azaltıyor şeklinde olmaktadır.

AB yüksek gelir gurubu ile bu gruba Türkiye eklendiğinde yapılan analizler karşılaştırıldığında kadınların işgücüne katılım oranlarındaki bir birimlik artış AB ülkeleri için kendi işini kuran kadınların payını 0.174 birim azaltırken Türkiye verileri eklendiğinde bu sayı 0.027 birim artırıyor şeklinde olmaktadır. Kişi başına gelirdeki bir birimlik artış ise AB ülkeleri için kendi işini kuran kadınların payını % 1.57 artırırken Türkiye eklendiğinde bu rakam % 13.32 azaltıyor şeklinde olmaktadır.

Krediler boyutuyla bakıldığında ise her altı grup içinde özel sektör kredilerinin çok düşük oranlarda da olsa kendi işini kuran kadınların payını düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. AB yüksek gelir grubu için bu etki çok düşükken düşük gelir grubu ve Türkiye eklendiğinde daha da artmaktadır. Veriler çerçevesinde özel sektör kredilerinin daha çok hali hazırda erkek egemen bir pazarda kadın girişimciyi dışladığı görüntüsü hem Avrupa Birliği hem de Türkiye’de üzerine düşülmesi gereken bir sorun olarak gün yüzüne çıkmaktadır.

Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurarken sağlanan özel sektör kredilerinde sağlanacak vergi kolaylıkları ve vade sürelerinin uzatılması pazardaki erkek kadın eşitliğini sağlayabilecek etkili bir araç olabilecektir.

KAYNAKLAR

Álvarez, G. & I. Sinde-Cantorna, A. (2014). “Self-Employment And Job Satisfaction: An Empirical Analysis”, *International Journal of Manpower*, 35(5): 688-702.

Arıkan, S. (2004). *Girişimcilik*, 2.Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi

Baltagi, B.H. (2008). *Econometric*, Berlin, NewYork: Springer

Binder, M. & A. Coad (2013). “Life Satisfaction And Self-Employment: A Matching Approach”, *Small Business Economics*, 40(4): 1009-1033.

Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. (1998). “What Makes An Entrepreneur?”, *Journal of Labor Economics*, 16(1): 26-60.

Boustanifar, H. (2014). “Finance And Employment: Evidence From U.S. Banking Reforms”, *Journal of Banking & Finance*, 46: 343-354.

Bygrave, W. V& Minniti, M. (2000). “The Social Dynamics of Entrepreneurship. Entrepreneurship”, *Theory and Practice*, 24(3): 25-36.

Carsrud, A., & Brännback, M. (2011). “Entrepreneurial Motivations: What Do We Still Need To Know?”, *Journal of Small Business Management*, 49(1): 9-26.

Coleman, S. (2000). “Access To Capital And Terms Of Credit: A Comparison of Men- And Women Owned Small Businesses”, *Journal of Small Business Management*, 38(3): 37-52.

Constant, A. F. (2009). “Business Women in Germany And Their Performance By Ethnicity: It Pays To Be Self-Employed”, *International Journal of Manpower*, 30(1/2): 145-162.

Craig, L., Powell, A. & Cortis, N. (2012). “Self-Employment, Work-Family Time And The Gender Division of Labour”, *Work Employment and Society*, 26(5): 716-734.

Crum, M., Chen, Y. (2015). “Self-Employment And Subjective Well-Being: A Multi-Country Analysis”, *International Journal of Entrepreneurship*, 19: 15.

Çakır, M. H. & Küçükkaplan İ. (2012). “İşletme Sermayesi Unsurlarının Firma Değeri ve Karlılığı Üzerindeki Etkisinin İMKB’de İşlem Gören Üretim Firmalarında 2000-2009 Dönemi İçin Analizi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 53 (Ocak): 69-85.

- Fairlie, R. & Marion, J. (2012). "Affirmative Action Programs And Business Ownership Among Minorities And Women", *Small Bus Econ*, 39, 319-339.
- Fairlie, R. W., & Robb, A. M. (2009). "Gender Differences in Business Performance: Evidence From The Characteristics of Business Owners Survey", *Small Business Economics*, 33(4): 375-395.
- Fehrenbach, S. & Ulbrich, M.L. (2002). "A Gender View on Self-Employment in Germany", Paper Nr.4, Institute for Small Business Research University of Mannheim.
- Feldmann, H. (2006). "Credit Markets Regulation And Labor Market Performance Around the World", *KYKLOS*, 59(4): 497-525.
- Georgellis, Y. & Wall, H.J. (2004). "Gender Differences in Self Employment", Working paper 1999-008C, Federal Reserve Bank of St. Louis.
- Granovetter M (1978). "Threshold Models of Collective Behavior", *American Journal of Sociology* 83 (1978), no. 6: 1420–1443.
- Haines, G.H., Orser, B.J., & Riding, A.L. (1999). "Myths And Realities: An Empirical Study of Banks And The Gender of Small Business Clients", *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 16(4): 291-307.
- Hausman, J. (1978). "Specification Tests in Econometrics", *Econometrica*, 46: 1251-71.
- Hetschko, C. (2016). "On The Misery of Losing Self-Employment", *Small Business Economics*, 47(2): 461-478.
- Hughes, K.D. (1999). "Gender And Self-Employment in Canada: Assessing Trends And Policy Implications", CPRN Study No.W-04, Renauf Publishing Co. Ltd.
- Hundley, G. (2000). "Male/Female Earnings Differences in Self-Employment: The Effects of Marriage, Children And The Household Division of Labor", *Ind Labor Relat Rev*, 54(1): 95–114.
- Hundley, G. (2001). "Why and When Are The Self-Employed More Satisfied With Their Work?", *Industrial Relations*, 40(2): 293-316.
- Ilkcaracan, I., & Acar, S. (2007). "The Determinants of Female Labor Force Participation in Turkey: Who Cares Determines Who Participates And Who Does Not", *Korea*, 78: 54-57.
- Johansen, V. (2016). "Gender And Self-Employment: The Role Of Mini-Companies ", *Education + Training*, 58(2): 150 – 163.
- Karadeniz, E., & Yılmaz, Ö. Ö. (2009). "Entrepreneurial Activities in Turkey: An International Comparison Using GEM Data", *Bogazici Journal, Review of Social, Economic and Administrative Studies*, 23(1+ 2): 19-36.
- Kawaguchi, D. (2008). "Self-Employment Rents: Evidence From Job Satisfaction Scores", *Hitotsubashi Journal of Economics*, 35-45.
- Khair, R.J. (2011). "Literature Review of The Women Entrepreneurs And Statutory Policies", *International Journal of Multidisciplinary Research*, 1(7): 345-355.
- Kneiding, C. & Kritikos, A.S. (2013). "Funding Self-Employment-the Role of Consumer Credit", *Applied Economics*, 45: 1741-1749.
- Krueger, N.F., Reilly, M.D. & Carsrud, A.L. (2000). "Competing Models of Entrepreneurial Intentions", *Journal of Business Venturing*, 15(85): 411-432.
- Lee, Sang M. & Suzanne J. Peterson (2000). "Culture, Entrepreneurial Orientation, And Global Competitiveness", *Journal of World Business*, 35(4): 401-416.

- Lechmann, D.S.J., & Schnabel, C. (2012). "What Explains the Gender Earnings Gap in Self Employment? A Decomposition Analysis with German Data", IZA Discussion Paper Series, 6435: 1-32.
- Livanos, I. (2009). "What Determines Self-Employment? A Comparative Study", Applied Economics Letter, 16(3): 227-232.
- Mueller, S. L. & Thomas, A. S. (2000). "Culture And Entrepreneurial Potential: A Nine Country Study of Locus of Control and Innovativeness", Journal of Business Venturing, 16: 51-75.
- Naffziger, D. (1995). "Entrepreneurship: A Person Based Theory Approach. Advances In Entrepreneurship Firm Emergence And Growth" (ss. 21-50). Derleyen J. A. Katz ve R. H. Brockhaus. Greenwich, CT: JAI Press.
- North D.C (1991) "Institutions", J Econ Perspect 5(1): 97-112
- Özdemir, Ö., & Karadeniz, E. (2011). Investigating The Factors Affecting Total Entrepreneurial Activities in Turkey", METU Studies in Development, 38(December): 275-290.
- Pernilla, A.J & Eskil, W. (2008). "AGender Perspective on Self Employment Entry and Performance as Self Employed", Discussion Paper No.3581, IZA.
- Riding, A.L. & Swift, C.S. (1990). "Women Business Owners And Terms Of Credit: Some Empirical Findings of the Canadian Experience", Journal of Business Venturing, 5(5): 327-340.
- Roche, K. (2014). "Female Self-Employment in the United States: An Update To 2012", Monthly Labor Review, October, 1-15.
- Rybczynski, K. (2015). "What Drives Self-Employment Survival for Women and Men? Evidence from Canada", Journal of Labor Research, 36(1): 27-43.
- Simoes, N., Crespo, N., & Moreira, S. B. (2016). Individual Determinants of Self-Employment Entry: What do we really know?", Journal of Economic Surveys, 30(4): 783-806.
- Soebyakto, B.B., Agustina, M. ve Mukhtaruddin. (2015). "Analysis of Intellectual Capital Disclosure Practises: Empirical Study on Services Companies Listed on Indonesia Stock Exchange", GSTF Journal on Business Review (GBR) 4(1): 80-96.
- Still, L. V., & Walker, E. A. (2006). "The Self-Employed Woman Owner and Her Business: An Australian Profile", Women in Management Review, 21(4): 294-310.
- Thomas Coulson C. (1999); "Individuals and Enterprise: Developing Entrepreneurs For The New Millenium", Industrial and Commercial Training, Vol 31, Number 37: 258.
- Thomas Coulson C (2000); "Developing And Supporting Information Etrepreneurs", Industrial and Commercial Training, 32(6): 196-200
- Treichel, M.Z. & Scott, J.A. (2006). "Women-Owned Businesses and Acss to Bank Credit: Evidence From Three Surveys Since 1987. Venture Capital, 8(1): 51-67.